

Kuzey Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkiler Üst Düzey Temas Grubu Başkanları Konferansı için hazırlanan taslak rapor

6 Temmuz 2006 tarihinde yapılan toplantıda Başkanlar Konferansı, Kuzey Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkiler Üst Düzey Temas Grubundan 2006 ikinci yarıyı çalışmaları tamamlamasını takiben yazılı bir rapor sunmasını istemiştir. Bu raporda Grubun oluşturulmasından itibaren gerçekleştirdiği faaliyetler özetlenmekte ve Başkanlar Konferansı isteği doğrultusunda bu faaliyetlerin sürdürülmesine yönelik uygulamaya dönük sonuçlara varılmaktadır.

Bu rapor oy birliğiyle benimsenmiştir. Temas Grubu'nda yer alan IND/DEM Grubu'nun temsilcisi Sn. KARATZAFERIS, Grubun bu raporda yer alan görüşlerine ve Grubun çalışmalarını sürdürmesine karşı olduğunu ifade etmiştir.

(1) Üst Düzey Temas Grubu'nun kuruluşu ve Kuzey Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkiler konusunda yetkilendirilmesi

29 Eylül 2005 tarihli toplantıda Başkanlar Konferansı Kuzey Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkilerde Üst Düzey Temas Grubu'nu (bundan sonra "Grup" olarak adlandırılacaktır)¹ yetkili kılmıştır.

Grubun Yapısı

Grupta her politik gruptan bir Üye ve bağlı olmayan Üyelerin bir temsilcisi bulunmaktadır. Grup üyeleri şunlardır: Sn Françoise GROSSETÊTE (PPE-DE), koordinatör, Sn Mechtild ROTHE (PSE), koordinatör yardımcısı, Sn Karin RESETARITS (ADLE), Sn Cem ÖZDEMİR (Verts/ALE), Sn Francis WURTZ (GUE-NGL), SnGeorgios KARATZAFERIS (IND/DEM), Sn Seán Ó NEACHTAIN (UEN) ve Sn Ryszard CZARNECKI (NI).

Grubun Amacı

Grup, Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunu ile ilişkilerin güçlendirilmesi yönünde gitgide artan ihtiyaca cevap vermek ve adanın birleşmesi sağlanıncaya kadar yapıcı bir yaklaşımla ve hassasiyetlerin bilincinde olarak Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunu karşısında parlamenter bir çalışma tarzı belirlemek üzere oluşturulmuştur. Dolayısıyla Başkanlar konferansını ve gerektiğinde parlamento komisyonlarını gelişmelerden haberdar edecektir.

Hareket Tarzı

Başkanlar Konferansı, Grubu şu amaçlarla toplantıya çağırmıştır:

- Adanın kuzey tarafının politik temsilcileriyle, seçilmiş temsilcileriyle ve sivil toplum örgütü temsilcileriyle en geniş anlamda ilişki tesis etmek;
- Bölgenin politik ve sosyoekonomik durumu ile ilgili bilgi toplamak;
- Avrupa Birliği, AB hedefleri ve değerleri ile ilgili bilgilerin aktarıldığından emin olunması;

¹ Grubun adı (Dolayısıyla tüzük) Başkanlar Konferansınının 18 May 2006 tarihli kararıyla değiştirilmiştir.

- bölgenin ekonomik gelişmesine yönelik destek ile ilgili olarak Komisyonca önerilen mali ve ticari tedbirlerin hayata geçirilmesinin takibini yapmak ve kısa ve uzun vadede etkilerini belirlemeye çalışmak.

Grup faaliyetleri, uluslararası kanunlar çerçevesinde ve Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Parlamentosunun Kıbrıs konusundaki politikası doğrultusunda yürütülmektedir. Bu bağlamda, adanın bölünmesi veya söz konusu bölgelerde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti dışında herhangi bir kamusal yetki organının kabul edilmesi söz konusu değildir.

(2) Grup oluşturulduğunda (2004-2005) durum

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 1 Mayıs 2004'te kuruluşundan önce AB, Kıbrıs sorununun¹ kesin çözümünü hedeflediğini müteaddit kereler vurgulayarak birleşmiş Kıbrıs²'in oluşturulması yönünde ısrarla tercih belirtmiştir. Bu çerçevede Kıbrıs'ta 24 Nisan 2004 tarihinde iki toplumda da Annan planı olarak adlandırılan Kıbrıs sorununun kesin çözümü ile ilgili olarak eş zamanlı referandum yapılmıştır. Kıbrıs Türk seçmeni bu çözümü onaylamış, Kıbrıslı Rumlar ise reddetmiştir.

Sonuçta, Kıbrıs bir bütün olarak AB üyesi devlet haline gelmiş olmakla birlikte, *topluluk müktesebatı* uygulaması, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin etkin kontrol³ sağlamaktan uzak olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti kesimlerinde kesintiye uğramıştır.

Kıbrıs Rumlarının Annan planını reddinden hemen sonra Konsey, Kıbrıslıların Avrupa Birliği bünyesinde birleşmiş bir Kıbrıs'ın vatandaşları olarak ortak kaderlerini bir an önce paylaşmalarını sağlamak, Kıbrıs Türk toplumunun izolasyonuna son vermek ve bu toplumun⁴ ekonomik gelişmesini destekleyerek Kıbrıs'ın tekrar birleşmesi sağlamak yönündeki kararlılığını tekrar vurgulamıştır. Bu çerçevede Komisyonu adanın ekonomik entegrasyonuna ve iki toplum arasındaki ve AB ile ilişkilerin geliştirilmesine ağırlık veren protokoller oluşturmaya davet etmiştir. 10 No'lu protokol bu bağlamda olup protokolde şu ifade yer almaktadır: *"bu protokolde hiçbir şey adanın kuzeyinin ekonomik gelişme düzeyini yükseltme inisiyatifinin önüne geçmeyecektir"*

7 Temmuz 2004 tarihinde, Avrupa Komisyonu gelişmeye destek ve ticari önlemleri içeren bir paket önermiş olup önlemlerin en önemlileri Kıbrıs Türk toplumunun⁵ ekonomik gelişmesini desteklemeye yönelik hukuki bir enstrüman oluşturan yönetmelik ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin etkin kontrol⁶ sağlamaktan uzak olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti kesimlerinde özel ticari koşullar sağlanmasını içeren yönetmeliktir. Hal böyle olmakla birlikte, 2005 sonlarında Grup oluşturulduğunda bu iki yönetmelik halen Konsey tarafından uygulamaya konulmuş değildi.

¹ Katılım Anlaşması Protokol No 10

² 25 ve 26 Mart 2004 tarihli Başkanlık sonuçları ve 389/2006 sayılı, 27 Şubat 2006 tarihli mali destekle ilgili

Konsey Yönetmeliğinin ilk olarak yayınlanması

³ Katılım Anlaşması Protokol No 10

⁴ 26 Nisan 2004 tarihli Genel Konsey

⁵ COM (2004) 465 nihai

⁶ COM (2004) 466.

Ek olarak, Konsey 29 Nisan 2004 tarihinde 10 No'lu Katılım Protokolü madde 2'ye bağılı olarak bir rejim yönetmeliğini ("yeşil hat yönetmeliğı" olarak adlandırılmaktadır)¹ uygulamaya sokmuştur.

(3) Grubun oluşturulmasından itibaren (2006) gelişmeler

Grubun oluşturulmasından itibaren temel gelişme Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik gelişmesini² desteklemeye yönelik bir enstrüman oluşturmaya yönelik bir yönetmeliğın 27 Şubat 2006 tarihinde Konsey tarafından yürürlüğe konulmasıdır. Mali desteğın toplam hacmi 259 milyon €'dur. 2006 Eylül ayı ortasından itibaren Avrupa Komisyonu program destek bürosu adanın kuzeyinde faaliyet göstermekte olup AB desteğı ile finanse edilmekte olan programları yönetmektedir.

İkinci kayda değer gelişme, 2004 Mayısında iki topluluk arasında tamamen duran politik temasların tekrar başlatılması olmuştur ve 3 ve 8 Temmuz 2006 tarihlerinde Lefkoşa'da Birleşmiş Milletler gözetiminde Sn Tassos Papadopoulos ile Sn Mehmet Ali Talat arasında iki toplantı yapılmıştır. Grup gibi, Konsey Başkanlığı da bu toplantıları destekleyerek Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğı'nin iyi niyetli girişimlerinin gereksiz gecikmeler olmadan³ sonuçlandırılabilmesi için bu hazırlık çalışmasına hemen başlanması gerekliliğini vurgulamıştır. Bu görevi üstlenmiş olan teknik komiteler maalesef halen çalışmaya başlamamıştır.

Parlamento, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin etkin kontrol sağlamaktan uzak olduğı Kıbrıs Cumhuriyeti kesimlerinde özel ticaret koşullarına yönelik yönetmelikleri yürürlüğe sokma yönünde yeniden gayret göstermeye Konseyi davet etmekle birlikte⁴, Avusturyalı ve Finli temsilcilerin yaş meyve ticareti ile ilgili anlaşma sağlama girişimleri başarılı olmamıştır. Konsey çalışmalarını gecikmeden tamamlama yönünde niyet belirtmiştir.⁵

(4) Grubun 2006 yılı faaliyetleri

2006 yılı içinde Grup, Başkanlar Konferansı'nda belirlenen çalışma programını uygulamıştır (Bkz Ek 1) ve bir dizi toplantı tertiplemiştir (Bkz Ek 2).

Olağan iç toplantılarına ilaveten, Grup Brüksel ve Strasbourg'da Komisyon ve Konsey başkanlığı bünyesindeki bazı konular ile ilgili tartışma toplantıları da düzenlemiştir. Görüş teatisi için "Kıbrıs Türk Toplumunu Temsilcilerini" ve STK temsilcilerini de davet etmiştir.

Grup, adaya üç ziyaret gerçekleştirmiş olup bu ziyaretler sürecinde Kıbrıs Türk Toplumunu Lideri, Kıbrıs Türk toplumu siyasi partilerinin önde gelen üyeleri ve Kıbrıs Cumhuriyetinin siyasi temsilcileriyle, üniversite hocaları ve öğrencileriyle, Lefkoşa'da bulunan AB üyesi ülkelerin büyükelçileriyle, yerel toplum liderleriyle, iki toplumun ticaret odaları ve muhtelif STK temsilcileriyle görüşmeler yapılmıştır. Belli dönemlerde Grup BM Genel Sekreterinin adadaki

¹ Konsey Yönetmeliğı (AB) No 866/2004 yerine Konsey Yönetmeliğı (AB) 293/2005 geçmiştir.

² Konsey Yönetmeliğı (AB) No 389/2006.

³ Kıbrıs çözümünün BM gözetiminde kesin çözüme kavuşturulmasına yönelik AB Başkanlığı beyanı, Konsey yayını No 16644/06, 12 Aralık 2006.

⁴ Komisyonun 2005 genişleme stratejisi makalesine ilişkin (2005/2206(INI)), 16 Mart 2006 tarihli Parlamento kararı, paragraf 29.

⁵ 22 Ocak 2007 tarihli Genel Konsey.

temsilcisiyle de görüşmüş ve kendisinden UNFICYP faaliyetleri ve Kıbrıs sorununun çözüm şansı ile ilgili bilgi almıştır.

Gruba Komisyon programı destek bürosunun yeni başkanı tarafından kuzey Lefkoşa'da bilgilendirilmiş ve adanın güneyinde çalışmakta olan Kıbrıslı Türklerle ve adanın her iki tarafından sendikacılarla görüşme imkânı doğmuştur.

Grup yaklaşık 2000 kayıp kişinin akıbetini araştırarak insani bir amaca hizmet etmekte olan kayıp kişiler komitesini de ziyaret etmiştir. Yeniden birleşme için kilit önemi haiz olan bu çalışmalar her iki kesimden uzmanların katılımıyla yürütülmektedir.

Nihayeten Grup Maraş ziyaretinin iki kere geri çevrildiğini üzülererek bildirir.

Koordinatör, Grubun faaliyetleri ile ilgili olarak başkanlar konferansını 16 Mart, 18 Mayıs ve 6 Temmuz 2006 tarihlerinde bilgilendirmiştir.

(5) Grubun Değerlendirmesi

Grup, adanın iki tarafında da, özellikle genç Kıbrıslı Rumların mevcut durumu kabul etmeye başladıklarını ve genç Kıbrıslı Türklerin de gitgide bu duruma alışmaya başladıklarını gözlemlemiştir.

Yeşil hattın 2003 yılında açılmasından beri, adanın iki bölgesi arasında insanların önemli bir olay olmaksızın serbestçe geçiş yapabildiği çok olumlu bir gelişmedir. Buna tek istisna, Kıbrıslı Türk ve Rum öğrencilerin birlikte devam ettiği okulda yaşanan olay olmuştur. Bunun dışında Güney Kıbrıs'ta çalışmakta olan Kıbrıs Türklerinin yeşil hattı günlük geçişleri sırasında yaşanan bazı münferit olaylar Gruba rapor edilmiştir.

Buna ilave olarak, adanın iki bölgesi arasındaki ticaret "yeşil hat" yönetmeliğinin devreye girmesiyle çok küçük bir hacim ile başlamış ve sürekli bir gelişme göstermiştir. Kuzeyden güneye ticareti yapılan emtia değeri Ocak 2006'da 133 960 €'dan Kasım 2006'da 496 414 €'ya yükselmiştir (11 aylık sürede yüzde 270 artış). Güneyden kuzeye ticareti yapılan emtia değeri ise Ocak 2006'da 16 044 €'dan Kasım 2006'da 111 827 €'ya yükselmiştir (11 aylık sürede yüzde 597 artış).¹ Şu anki durumda yeşil hattaki ticaretin geliştirilmesinin önünde halen bazı engeller olduğu bellidir. Maalesef, her iki taraftaki aktif basınç odakları çeşitli nedenlerle² yeşil hattaki ticaretin gelişmesini engellemektedir.

Grup, yasadışı aktivitelerin araştırılması ve adli takibatı için yeşil hat boyunca polisle işbirliğinin geliştirilmesi yönünde adımlar atmaktadır.

İzolasyona rağmen, Kıbrıs Türk toplumunun yaşam standardı 2004'ten itibaren önemli oranda yükselmiştir. Bunun iki ana nedeni turizmdeki gelişme ve adanın kuzey tarafındaki inşaat sektöründe yabancı yatırımlardaki patlamadır. Yalnız inşaat sektöründeki bu patlama, adanın kuzeyinde gayrimenkul problemlerini de beraberinde getirmektedir.

¹ Avrupa Komisyonu rakamları.

² COM(2006) 551 nihai: 866/2004 sayılı ve 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Yönetmeliğinin (AB) Uygulanmasına ve yarattığı sonuçlara ilişkin Yıllık Rapor, s. 5

Hal böyle iken, adanın kuzey tarafındaki Kıbrıs Türk toplumunun izolasyonu halen ciddi olarak sürmekte olup toplumun ticaret, eğitim ve spor gibi alanlarda önemli zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu problemlerin büyük bölümü adanın kuzey tarafının yasadışı işgalinin sonucu olması nedeniyle uluslararası toplumca tanınmamış bir otoritenin kontrolünde olması gerçeğinden kaynaklanmakta olup Kıbrıs sorununa kesin çözüm sağlanmadıkça bu problemlerin istenen şekilde çözüme kavuşturulması olası görülmemektedir.

Grup, Kıbrıslı Türk öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları gözlemlemiştir. Bu, turizmden sonra adanın kuzey tarafının sosyoekonomik gelişmesinde en önemli sektördür. Erasmus gibi programlardan yararlanma konusuna gelindiğinde, Grup Komisyonca önerilmiş olan mali yardım programlarından birinden yararlanma önerisine olumlu bakmaktadır. Fakat bu programın sadece bir yönde değişimi sağlayacağına ve Kıbrıslı Türk öğrencilerin bir AB üniversitesine bir yıl süre ile devamını sağlayabileceğine işaret etmektedir.

Her iki toplumu içeren görüşmelerin organizasyonunda karşılaşılan problemler Grup tarafından anlatılmıştır. Üye Devletlerin Büyükelçileri bu tür problemlere örnekler vermiştir.

Kıbrıs Türk Toplumunun sosyoekonomik gelişimini hızlandırma programları çerçevesinde, UNDP özel sektör için özellikle düşük ve orta ölçekli kuruluşlar için toplum desteği enstrümanlarının ve programlarının devreye sokulmasında karşılaşılan ve gitgide büyüyen problemlere dikkat çekmiştir. Grup Kıbrıs Cumhuriyeti yetkili makamlarını adanın kuzey tarafındaki projelerin gerçekleştirilmesi için UNDP ile işbirliğine davet etmektedir.

Son olarak, Grup adanın her iki tarafındaki yetkili makamların sanat ve basında ifade özgürlüğü çerçevesinde uyguladıkları politikaların bazı durumlarda uzlaştırıcı tutuma ters düştüğüne işaret etmiştir.

(6) Grubun Geleceği ve Üstlendiği Rol

Komisyonun desteklenmesi ve kontrolü

Lefkoşa kuzeyinde Komisyon destek bürosunun kurulması ve adanın kuzeyine AB mali desteğinin başlatılması ile Kıbrıs ile ilişkilerde şüphesiz yeni bir dönem başlamıştır. 259 milyon €'luk yardım, Komisyonun Kıbrıs Türk Toplumunu ve AB arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve adanın kuzey tarafında *topluluk müktesebatı* uygulamasına hazırlanması çalışmalarını destekleyecektir. Bu Yardım ile beş hedefin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır:

Hedef 1: Altyapı geliştirme ve yeniden yapılandırma (Çevre, enerji, ulaşım ve telekomünikasyon alanlarında),

Hedef 2: Sosyoekonomik gelişmeyi hızlandırma (kırsal bölgelerin gelişmesi, insan kaynakları ve küçük-orta ölçekli işletmelere sağlanan krediler);

Hedef 3: Sivil toplum için uzlaşma, güven artırıcı önlemler ve destek sağlanması (mayınların temizlenmesi ve tarih öğretisi dahil olmak üzere);

Hedef 4: Kıbrıs Türk toplumunun AB'ye yaklaştırılması (öğrenci bursları, gençlik değişim programları ve AB hakkında bilgilendirme dahil olmak üzere);

Hedef 5: Kıbrıs Türk toplumunun *topluluk müktesebatı* uygulamasına hazırlanması.

Grup bu yardımın kullanılmasını yakından izleyecek ve beş hedefin de gerçekleştirildiğinden emin olacaktır.

Adanın kuzeyinin izolasyonuna son verme

Parlamento kararları doğrultusunda Grup Komisyon ve Konsey başkanlığının Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin etkin kontrol sağlamaktan uzak olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti kesimlerinde özel ticaret koşulları sağlamaya yönelik bir yönetmeliğin (Konseyin tekrar 2007’de ele alacağı yönetmelik) Konsey tarafından yürürlüğe sokulmasını sağlayacak bir anlaşma sağlama girişimleri Grup tarafından hararetle desteklenmektedir.

İki toplum arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi

Grup her iki toplumu ilgilendiren politik etkinliklerin ve sivil toplum etkinliklerinin (Özellikle ticaret, eğitim ve spor alanlarında) organizasyonunu gitgide artan ölçekte desteklemeyi planlamaktadır.

Kıbrıs Türk toplumu ile Parlamento arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi

Grup Kıbrıs Türk toplumu ile Parlamento arasındaki ilişkilerin, özellikle politik düzeyde ve sivil toplum örgütleri düzeyinde, bu toplumla sürekli diyalog tesisini hedefleyerek geliştirme hususunda üstlendiği rolü gitgide arttırmayı planlamaktadır. Bu çerçevede, 2007’de adanın kuzey tarafındaki ekonomik ve sosyal aktivite merkezlerine daha fazla ziyaret yapılması planlanmaktadır.

Buna ilaveten, Grup Konsey ve Avrupa Komisyonu ile halen mevcut olan yakın işbirliğini arttırmayı planlamaktadır.

Grup çalışmaları sırasında gelebilecek tüm önerileri ve/veya talepleri gereken şekilde değerlendirmek arzusundadır. Bunun için bir e-posta adresi verilecektir. Her halükarda sekreterlik daha fazla personele ihtiyaç duyacaktır.

Avrupa Birliğinin adanın kuzey tarafına ilgisinin arttırılması

Grup halka, sivil toplum örgütlerine ve özellikle öğrencilere açık tartışmalar kanalıyla ve mümkün olduğunda tele konferans sistemiyle katılım sağlanan tartışmalarla Avrupa Birliği’nin adanın kuzey tarafına ilgisinin arttırılması yönündeki gayretlerini sürdürecektir.

Grup, Grubun tesisi ve adaya gerçekleştirmiş olduğu ziyaretlerin Kıbrıs Türk toplumunda bazı beklentiler yarattığının Başkanlar Konferansınca bilinmesinde yarar görmektedir. Grup bu beklentileri yapısı, tüzüğü ve genel çerçevesinin belirlediği sınırlar dahilinde karşılayabilecektir.

Her halükarda, Grup bu ilk yıllık çalışma döneminde Kıbrıs sorununda kalıcı çözüm yaratmaya yönelik bir iklim yaratmak açısından yapabileceği olumlu katkının farkına varmıştır.

Grup, adanın kuzey kısmının izolasyonunun ancak Kıbrıs sorununa Birleşmiş Milletler gözetiminde, ilgili tarafların samimi siyasal iradelerini gerektiren kalıcı bir çözüm sağlanması ile son bulabileceği görüşündedir.